CONSEIL DE L'EUROPE

COUNCIL OF EUROPE

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «МАРЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
CASE OF MARCHENKO v. UKRAINE

(Заява № 4063/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

19лютого2009

ОСТАТОЧНЕ

19/05/2009

Це рішення може підлягати редакційним виправленням

У справі «Марченко проти України»

Європейський суд з прав людини (п’ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

ПеерЛоренцен*(PeerLorenzen),Голова*,

РайтМаруст*(RaitMaruste),*

Карел Юнгвірт*(KarelJungwiert),*

Рената Ягер*(RenateJaeger),*

МаркВіллігер*(MarkVilliger),*

ІзабельБерро-Лефевр*(IsabelleBerro-Lefuvre),судді*,

Станіслав Шевчук *(StanislavShevchuk),суддяadhoc*,

та Клаудія Вестердік*(ClaudiaWesterdiek),Секретар секції*,

після наради за зачиненими дверима 27 січня 2009 року

постановляє таке рішення, ухвалене у той же день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 4063/04), яку подав проти України до Суду 19 грудня 2003 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянин України Михайло Іларіонович Марченко (далі — заявник).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев.

3. Заявник скаржився, зокрема, на несправедливий розгляд справи судом, у результаті якого його було несправедливо засуджено за наклеп.

4. 12 квітня 2007 року Голова п’ятої секції вирішив повідомити про заяву Уряд. Було також вирішено одночасно розглядати питання щодо суті заяви та її прийнятності (пункт 3 статті 29).

ФАКТИ

І. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник, 1946 року народження, проживає у селі Пасіки-Зубрицькі.

А. Події, що призвели до пред’явлення заявнику обвинувачення у вчиненні злочину

6. З 1974 року заявник працював учителем у Львівській спецшколі-інтернаті № 6 для дітей з вадами мовлення (далі — школа). У 1995 році його було обрано головою шкільного профспілкового осередку Всеукраїнського об’єднання солідарності трудівників (ВОСТ), однієї з двох профспілок, які мали осередки у цій школі.

7. 12 січня 1996 року місцеве управління освіти призначило пані П. на посаду директора школи, незважаючи на заперечення деяких працівників школи, серед яких були й члени ВОСТ.

8. У травні 1996 року пані П. без згоди профспілки ВОСТ звільнила з роботи працівницю, яка була членом ВОСТ. Згодом, у 1998 році, її було поновлено на посаді на підставі судового рішення у справі, ініційованій від її імені профспілкою ВОСТ.

9. 6 червня 1996 року пані П. відмовилась підписати колективний договір, підписаний профспілкою ВОСТ і головою другої профспілки, яка діяла у школі.

10. Наприкінці 1996 року (у невизначену дату) колишній шкільний водій, якого пані П. звільнила через невідповідність займаній посаді, подав заявникові письмову заяву, в якій повідомив, що у квітні 1996 року пані П. наказала йому вивантажити десять ящиків гуманітарної допомоги, призначеної для школи, на обійсті її батька та що вона часто використовувала шкільний транспортний засіб для власних потреб.

11. На початку 1997 року заявник як голова профспілки неодноразово звертався до Контрольно-ревізійного управління (державний ревізійний орган, що перевіряє використання коштів державними підприємствами та організаціями, які фінансуються коштом державного бюджету; далі — КРУ) зі скаргами про зловживання пані П. своїм службовим становищем та неправомірне використання нею шкільного майна і коштів. Зокрема, він зазначав, що пані П. привласнила десять ящиків гуманітарної допомоги, шкільний телевізор та іншу відеоапаратуру, а також цеглу з демонтованої шкільної огорожі. З приводу цієї ситуації заявник також неодноразово скаржився панові У., Голові обласної асоціації ВОСТ.

12. За цими скаргами в 1997 році КРУ було проведено кілька перевірок використання коштів школи.

13. У висновку від 28 лютого 1997 року КРУ зазначило про відсутність будь-яких серйозних випадків неправомірного використання шкільного майна.

14. Однак у висновку КРУ від 26 березня 1997 року було зазначено про певні недоліки у використанні адміністрацією школи гуманітарної допомоги та допомоги благодійних організацій, а також цегли. Втім, жодних доказів привласнення директором гуманітарної допомоги, коштів благодійних організацій або цегли встановлено не було.

15. У квітні 1997 року заявник, діючи від імені шкільного осередку ВОСТ, пан У. — від імені обласної асоціації ВОСТ і пан Н. — від імені місцевого осередку Української консервативної партії звернулися з заявою до Личаківської районної прокуратури м. Львова (далі — прокуратура), в якій вимагали притягти пані П. до кримінальної відповідальності, посилаючись здебільшого на ті самі обставини, що були викладені у скаргах ВОСТ до КРУ. 28 квітня 1997 року прокуратура

відмовила в порушенні кримінальної справи за відсутністю складу злочину в діях пані П. 17 червня 1997 року другу заяву про порушення кримінальної справи щодо пані П. було відхилено з таких самих підстав. Однак за фактом зникнення телевізора та відеоапаратури кримінальну справу було порушено.

16. 26 травня 1997 року кілька представників обласної асоціації ВОСТ пікетували Личаківську районну державну адміністрацію м. Львова, протестуючи проти зловживань пані П. Учасники пікету несли плакати з різними гаслами, які критикували пані П. та її заступницю, пані Н., а також їхніх прихильників у місцевій адміністрації. Написи на плакатах стосовно пані П. звучали так: «Пані П. і пані Н.— поверніть дітям-інвалідам гуманітарну допомогу і 20 000 цеглин з муру школи»; «Директора інтернату № 6 пані П. та її клан переслідувачів вільних профспілок — під суд!»; «Геть липкі руки пані П. і пані Н. від дітей-інвалідів школи-інтернату № 6!».

В. Кримінальне провадження щодо заявника

17. У травні 1998 року пані П. звернулась до суду зі скаргою щодо заявника в порядку приватного обвинувачення. Вона скаржилась, зокрема, що у своїх листах до КРУ та прокуратури заявник неправдиво звинуватив її у зловживанні службовим становищем та привласненні державних коштів, що він був організатором і учасником пікету 26 травня 1997 року, учасники якого демонстрували образливі плакати. Пані П. також вважала, що дії заявника підпадають під дію частин другої (наклеп у друкованому творі) та третьої (наклеп, поєднаний з обвинуваченням у вчиненні тяжкого злочину) статті 125, а також статті 126 (образа) Кримінального кодексу 1960 року, який був чинним на час подій.

18. 14 травня 1998 року суддя Личаківського районного суду м. Львова встановив, що дії заявника стосовно пані П. містять ознаки злочину, передбаченого частиною першою статті 125 (наклеп) та статтею 126 Кримінального кодексу, та порушив кримінальну справу щодо заявника. Суддя також застосував до заявника запобіжний захід у вигляді підписки про невиїзд.

19. Під час досудового слідства обвинувачення щодо заявника було перекваліфіковано з частини першої статті 125 на частину третю статті 125 Кримінального кодексу.

20. 12 листопада 1999 року прокуратура повідомила заявника про зміну обвинувачення на частину третю статті 125 і статтю 126 Кримінального кодексу.

21. 15 листопада 1999 року прокуратура склала остаточний обвинувальний висновок за цими статтями і надала заявникові матеріали справи для ознайомлення перед направленням її на розгляд до суду.

22. 26 січня 2000 року Личаківський районний суд м. Львова провів перше засідання у справі заявника.

23. У березні 2000 року справу заявника було передано до Шевченківського районного суду м. Львова (далі — Шевченківський суд).

24. 26 червня 2001 року Шевченківський суд визнав заявника винним у вчиненні злочину, передбаченого частиною третьою статті 125, та виключив з обвинувачення заявника кваліфікацію його дій за статтею 126 Кримінального кодексу. Суд призначив заявнику покарання у вигляді позбавлення волі строком на один рік та відстрочив виконання вироку строком на один рік із сплатою штрафу у розмірі 200 гривень. Суд також частково задовольнив цивільний позов пані П., зобов'язавши заявника сплатити їй 1000 гривень відшкодування моральної шкоди і 100 гривень компенсації судових витрат.

25. У вироці суд встановив, що в численних листах, підписаних заявником, пані П. було безпідставно звинувачено у привласненні державних коштів. Суд також встановив, що заявник був ініціатором і учасником пікету 26 травня 1997 року, посилаючись при цьому на низку доказів, включаючи пояснення кількох працівників школи, які стверджували, що бачили його з плакатом під час пікетування.

26. Заявник оскаржив вирок від 26 червня 2001 року. Він стверджував, зокрема, що сторона обвинувачення не змогла довести, що він умисно поширював неправдиві відомості. Крім того, не було взято до уваги той факт, що він діяв офіційно як голова місцевого осередку ВОСТ, уповноважений членами цієї профспілки інформувати органи влади про зловживання пані П. службовим становищем, і що згідно з висновками КРУ та правоохоронних органів його звинувачення не були повністю безпідставними. Заявник також заперечив будь-яку причетність до пікету, посилаючись на відсутність його на фотографіях пікету, зроблених позивачем, а також на медичну довідку, згідно з якою він перебував на стаціонарному лікуванні до 27 травня 1998 року. Він також стверджував, що справу не можна було розглядати за частиною третьою статті 125 Кримінального кодексу, оскільки постановою від 14 травня 1998 року обвинувачення у злочині, висунуті пані П. з посиланням на це положення, було перекваліфіковано на обвинувачення за частиною першою статті 125 Кримінального кодексу.

27. 21 серпня 2001 року апеляційний суд Львівської області розглянув справу за відсутності заявника і залишив вирок від 26 червня 2001 року без змін. Суд визнав, зокрема, що вина заявника, в тому числі щодо його участі у пікеті, доведена численними доказами. Зокрема, кілька працівників школи підтвердили, що бачили заявника з плакатом під час пікетування і що, за словами його лікаря, його лікування не перешкоджало йому виходити з приміщення лікарні.

28. Заявник подав одинадцять касаційних скарг. Однак за результатами їх розгляду суд відмовляв у витребуванні кримінальної справи з огляду на недотримання заявником формальних вимог, передбачених законом. 25 квітня 2003 року за результатами розгляду дванадцятої касаційної скарги, в якій заявник висував, по суті, такі самі аргументи, як і в апеляційній скарзі, суддя Верховного Суду витребував кримінальну справу щодо заявника.

29. 13 листопада 2003 року Верховний Суд залишив попередні судові рішення без змін.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

1. Кримінальний кодекс України 1960 року

30. Стаття 125 Кодексу передбачає таке:

«Наклеп, тобто поширення завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять іншу особу, — карається...

Наклеп у друкованому або іншим способом розмноженому творі, … — карається...

Наклеп, поєднаний з обвинуваченням у вчиненні державного або іншого тяжкого злочину,— карається позбавленням волі на строк до п’яти років».

31. Стаття 126 Кодексу передбачає:

«Образа, тобто умисне приниження честі і гідності особи, виражене в непристойній формі,— карається …»

32. Після реформи законодавства згідно з новим Кримінальним кодексом України від 5 квітня 2001 року такі діяння як наклеп і образа було декриміналізовано.

2. Кримінально-процесуальний кодекс

33. Текст статті 27 Кримінально-процесуального кодексу (що регулює питання притягнення до кримінальної відповідальності за скаргою потерпілого) в редакції, чинній до 21 червня 2001 року, викладено в рішенні Суду від 10 серпня 2006 року у справі *«Ляшко проти України»* (*Lyashkov*. *Ukraine*, заява № 21040/02, п. 23).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ У ЗВ’ЯЗКУ З ФОРМУЛЮВАННЯМ ОБВИНУВАЧЕНЬ

34. Заявник скаржився, що суд визнав його винним у вчиненні злочину, в якому його не обвинувачували. У цьому зв'язку він посилався на статтю 4 Протоколу № 7 до Конвенції. Будучи головним у наданні юридичної кваліфікації фактам справи, Суд вирішує, що цю скаргу слід розглядати за пунктом 1 і підпунктами «a» і «b» пункту 3 статті 6 Конвенції, які передбачають таке:

«3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

a) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту».

35. Уряд стверджував, що формулювання скарги заявника не може розумітись як таке, що стверджує про недотримання гарантій справедливого судового розгляду. Уряд також стверджував, що права заявника за статтею 6 Конвенції було належним чином дотримано в усіх аспектах.

36. Заявник не погодився. Він стверджував, що кримінальне провадження щодо нього було загалом несправедливим. Він також зазначив, що не міг повністю зрозуміти характер і зміст висунутих щодо нього обвинувачень і відповідним чином підготувати свій захист. Зокрема, йому було пред'явлено обвинувачення за частиною третьою статті 125 Кримінального кодексу, тоді як спочатку кримінальну справу проти нього було порушено за обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого частиною першою статті 125 того ж кодексу.

37. Суд повторює, що права, гарантовані підпунктом «a» пункту 3 статті 6 Конвенції, мають оцінюватись, зокрема, у світлі більш загального права на справедливий судовий розгляд, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції. Суд також зазначає, що в кримінальних справах надання повної та докладної інформації щодо висунутих особі обвинувачень, які в подальшому можуть бути сприйняті судом як юридична кваліфікація діяння, є неодмінною передумовою забезпечення справедливості провадження (див. рішення у справі *«Пелісьєі Сассі проти Франції»* (*PelissierandSassiv*. *France*), [ВП], заява № 25444/94, п. 52, *ECHR* 1999II). Суд також вважає, що підпункти «a» і «b» пункту 3 статті 6 Конвенції взаємопов'язані та що право бути поінформованим про характер і причини висунутих обвинувачень слід розглядати у світлі права обвинуваченого на підготовку свого захисту (див. там же, п. 54).

38. Повертаючись до обставин справи, Суд зазначає, що судові засідання у справі заявника, за наслідками яких його було засуджено за частиною третьою статті 125 Кримінального кодексу 1961 року (чинного на час подій), проводились у період із січня 2000 року до червня 2001 року. У тойже час, заявника було повідомлено про обвинувачення

за вказаним вище положенням кримінального закону 12 листопада 1999 року, а 15 листопада 1999 року йому було надано всі матеріали справи для ознайомлення. З огляду на такі обставини, Суд вважає, що скарга заявника щодо неповідомлення його належним чином про висунуті щодо нього обвинувачення або ненадання йому необхідного часу і можливостей для підготовки свого захисту є необґрунтованою. Отже, ця частина заяви є явно необґрунтованою та повинна бути відхилена відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 10 КОНВЕНЦІЇ

39. Заявник також скаржився, що його засудження за наклеп суперечило статтям 10 і 11 Конвенції. Суд вважає, що предметом цієї скарги є право заявника на свободу вираження поглядів, а отже, її слід розглядати за статтею 10 Конвенції., відповідні положення якої передбачають:

«1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду».

A. Прийнятність

40. Суд вважає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона повинна бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Доводи сторін

41. Заявник стверджував, що його засудження не було «необхідним у демократичному суспільстві». Як голова профспілки він не лише мав право порушувати питання стосовно стверджуваних зловживань з боку пані П., а був прямо зобов'язаний зробити це. Його скарги щодо

її посадових зловживань, направлені компетентним органам та голові обласної асоціації ВОСТ, були добросовісними і переслідували законні суспільні інтереси. Що стосується пікетування, то заявник ані організовував цей захід, ані брав у ньому участь і не складав гасел. Відповідно на нього не може бути покладена відповідальність за поширення наклепницької інформації під час цієї акції, яка, згідно з наявними відомостями, була організована обласною асоціацією ВОСТ і місцевим осередком Консервативної партії.

42. Уряд визнав, що засудження заявника за наклеп становило втручання в його права, гарантовані статтею 10 Конвенції. Проте, Уряд стверджував, що це втручання було здійснено відповідно до закону і з легітимною метою, а саме, щоб захистити репутацію пані П., а також було необхідним у демократичному суспільстві. У цьому зв'язку Уряд зазначив, що заявник вийшов за межі допустимої критики дій посадової особи, зокрема, оскільки він прямо звинуватив пані П. у вчиненні тяжких злочинів, тим самим грубо порушивши її право на презумпцію невинуватості. Крім того, призначені фінансові санкції застосовані до заявника не були непропорційними його доходу, а строк призначеного покарання у виді позбавлення волі не був тривалим і, у будь-якому випадку, він його не відбував.

2. Оцінка Суду

43. Передусім, Суд зазначає, що національні судові органи ґрунтували засудження заявника, спиралися на дві групи фактів, що стосувалися листів, які він надсилав до КРУ і прокуратури з вимогою провести розслідування стверджуваних посадових зловживань пані П., та пікету 26 травня 1997 року, який він організовував і в якому брав участь.

44. Суд вважає незаперечним те, що засудження заявника за наклеп за частиною третьою статті 125 Кримінального кодексу становило втручання в його права, гарантовані статтею 10 Конвенції, і що таке втручання було здійснено відповідно до закону і переслідувало легітимну мету — захистити репутацію пані П. Залишається визначити, чи було це втручання «необхідним у демократичному суспільстві» і чи було за обставин цієї справи забезпечено баланс між потребою захисту права заявника на свободу вираження поглядів та потребою захисту репутації пані П.— права, яке, як аспект приватного життя, захищається статтею 8 Конвенції (див. рішення у справі *«Кумпенеі Мазере проти Румунії»* (*CumpanaandMazare v. Romania*) [ВП], заява № 33348/96, пп. 90–91, *ECHR* 2004XI).

45. У цьому зв'язку Суд передусім зазначає, що заявник прямо звинувачував пані П. у привласненні державних коштів і майна, а також у зловживанні нею своїм службовим становищем директора

державної школи-інтернату. Незважаючи на особливе становище заявника як представника профспілки та те, що його заяви щодо дій державного службовця становили суспільний інтерес, Суд вважає, що заявник був зобов'язаний діяти, не виходячи за встановлені межі, *interalia*, в інтересах «захисту репутації і прав інших осіб», включаючи презумпцію невинуватості (див. рішення у справі *«Константинеску проти Румунії»* (*Constantinescu v. Romania*), заява № 28871/95, п. 72, *ECHR* 2000VIII). Більш того, заявник був зобов'язаний виявляти лояльність, обережність та обачливість по відношенню до свого роботодавця (див., наприклад, рішення у справі *«Гужа проти Молдови»* (*Guja v. Moldova*) [ВП], заява № 14277/04, п. 70, *ECHR* 2008...).

46. Суд також зазначає, що право працівника державного сектору повідомити про факти незаконних дій чи правопорушень, учинених за місцем роботи, має бути захищене, зокрема, якщо йдеться про працівника, який входить до невеликої групи осіб, яким відомо про те, що відбувається на роботі, а тому він, як ніхто інший, здатний діяти в інтересах суспільства, попереджаючи про це роботодавця чи громадськість (див. згадане вище рішення у справі *«Гужа проти Молдови»,* п. 72). З огляду на вищезгаданий обов'язок обачливості, така інформація має повідомлятися передовсім керівникові або іншій компетентній інстанції або організації. І лише у випадку, коли це явно неможливо, як останній засіб, така інформація може бути повідомлена громадськості (див. рішення у справі *«Гужа проти Молдови»,* п. 73).

47. У світлі цих принципів Суд вважає, що у зв'язку з підписанням заявником кількох листів, адресованих КРУ та прокуратурі, з вимогою порушити кримінальну справу щодо дій пані П. як посадової особи, йому не можна дорікати за недобросовісність такого вчинку, зокрема, оскільки він діяв від імені своєї профспілки і надавав різні документи на підтвердження своїх тверджень. Тому Суд визнає, що в тій частині, в якій втручання у право заявника на свободу вираження поглядів було здійснене у зв'язку зі згадуваними листами, адресованими компетентним органам, його «необхідність» у справі, що розглядається, не було встановлено.

48. З іншого боку, щодо засудження заявника за участь у пікеті 26 березня 1997 року, Суд зауважує, що твердження заявника про те, що він особисто не організовував і не брав участь у зазначеній акції, було відхилене національними судами трьох інстанцій за результатами змагального процесу, під час якого було розглянуто велику кількість доказів, включаючи показання свідків. За відсутності будь-яких *primafacie* доказів процесуальної несправедливості Суд не має повноважень перевіряти цей висновок.

49. Суд також зазначає, що пікет відбувся після проведення КРУ перевірки, під час якої було виявлено певні факти неправомірного використання шкільного майна, а також після подальшого розслідування

прокуратурою скарг щодо зловживання пані П. службовим становищем. Однак 28 квітня 1997 року у порушенні кримінальної справи щодо пані П було відмовлено у зв'язку з відсутністю складу злочину. Згодом одне із тверджень щодо привласнення шкільної відеоапаратури послужило підставою для порушення кримінальної справи. Але відповідні докази причетності до цього пані П. ані були надані заявником, ані були зібрані прокуратурою. Як свідчать матеріали справи, ані заявник, ані його прихильники ніколи не вдавалися до процесуальних засобів, передбачених національним законодавством для оскарження неефективності перевірок КРУ чи розслідувань, проведених правоохоронними органами, та оскарження рішень про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пані П.

50. У той же час, деякі плакати, які демонструвалися під час пікету перед приміщенням районної адміністрації, містили особливо різкі висловлювання, які прямо звинувачували пані П. у привласненні нею шкільного майна (див. вище пункт 16). Суд вважає, що за таких обставин ці звинувачення можна було розглядати як твердження про факти, які, за відсутністю доказів їхньої обґрунтованості, цілком могли вважатися наклепницькими і такими, що порушували право пані П. на презумпцію невинуватості у вчиненні серйозних правопорушень.

51. Беручи до уваги характер звинувачень щодо пані П., які містились на плакатах пікетників, обов'язок обачливості, якого заявник мав дотримуватись по відношенню до свого роботодавця, а також той факт, що заявник брав участь у публічному пікеті, не скориставшись перед цим іншими процесуальними засобами оскарження посадових зловживань пані П., Суд погоджується з тим, що національні органи влади, визнавши за необхідне засудити заявника за наклеп у частині його причетності до організації пікету та участі в ньому, діяли в межах своєї свободи розсуду. Суду залишається встановити, чи було зазначене втручання пропорційним переслідуваній легітимній меті, з урахуванням застосованих санкцій (див. згадане вище рішення у справі *«Константинеску проти Румунії»*, п. 110).

52. З цього приводу Суд зазначає, що окрім стягнення із заявника штрафу та грошової суми на відшкодування шкоди, заподіяної пані П., суд засудив його до одного року позбавлення волі. Суд вважає, що, хоча Держави-учасниці можуть, і навіть зобов'язані з огляду на їхні позитивні обов'язки за статтею 8 Конвенції, регулювати реалізацію свободи вираження поглядів таким чином, щоб забезпечувати за допомогою закону захист репутації осіб, вони не можуть робити це у спосіб, який неправомірно перешкоджає публічній полеміці стосовно загальнозначущих питань, таких як привласнення державних коштів (див., *mutatismutandis*, згадане вище рішення у справі *«Кумпенеі Мазере проти Румунії»* (*CumpanaandMazare*), п. 113). Суд також вважає, що обставини справи, яка розглядається і яка є класичним прикладом

справи про наклеп стосовно особи в контексті полеміки навколо загальнозначущого питання, не містять виправдання застосуванню покарання у вигляді позбавлення волі. Таке покарання, з огляду на сам характер цієї санкції, неминуче справляло на учасників публічної полеміки «охолоджуючий ефект», а посилання на той факт, що виконання покарання заявникові було призначено з відстрочкою, не змінює цього висновку, зокрема, оскільки сам факт засудження залишався (див., *mutatismutandis,* згадане вище рішення у справі *«Кумпенеі Мазере проти Румунії»* (*CumpanaandMazare*), п. 116, і рішення у справі *«Салов проти України»* (*Salov v. Ukraine*), заява № 65518/01, п. 115, *ECHR* 2005VIII (витяги)).

53. У підсумку Суд визнає, що, засудивши заявника за листи, які він надіслав до КРУ та прокуратури, і призначивши йому за результатами розгляду справи тривалий строк позбавлення волі з відстрочкою виконання вироку, національні суди вийшли за межі того, що визначається як «необхідне» втручання у право заявника на свободу вираження поглядів.

54. Отже, мало місце порушення статті 10 Конвенції.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

55. Посилаючись на пункт 1 і підпункт «c» пункту 3 статті 6 Конвенції, заявник також скаржився на те, що його не було належним чином повідомлено про судове засідання в апеляційному суді, та що тривалість провадження у кримінальній справі щодо нього була надмірною. Крім того, він посилався на статтю 13 Конвенції та статтю 2 Протоколу № 7, не уточнюючи свої скарги.

56. Ретельно розглянувши скарги заявника з урахуванням усіх наявних у нього матеріалів та в тій мірі, в якій вони охоплюються його компетенцією, Суд визнає, що вони не свідчать про наявність будь-яких ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

57. Отже, відповідно до пунктів 1, 3 і 4 статті 35 Конвенції ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

58. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

59. Заявник вимагав відшкодування матеріальної шкоди в розмірі штрафу та виплаченої ним пані П. суми відшкодування, а також компенсації медичних витрат у розмірі 820 євро, які, як стверджується, були понесені ним у зв'язку зі стресом, спричиненим несправедливим кримінальним переслідуванням. Заявник також вимагав 5000 євро відшкодування моральної шкоди.

60. Уряд заперечив проти цих вимог як необґрунтованих.

61. Враховуючи характер встановленого в цій справі порушення, Суд не вбачає причинно-наслідкового зв'язку між цим порушенням і матеріальною шкодою, яку вимагав заявник. Тому Суд відхиляє вимогу щодо відшкодування матеріальної шкоди. З іншого боку, Суд визнає, що заявник зазнав моральної шкоди, зокрема, у зв'язку зі стражданнями і відчаєм унаслідок порушення його права, гарантованого статтею 10 Конвенції. Однак, сама лише констатація порушення Конвенції не може бути достатнім відшкодуванням моральної шкоди. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує заявникові 1000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

62. Заявник вимагав 5800 грн. компенсації судових витрат, витрат на переклад і копіювання матеріалів, а також 336,74 грн. компенсації поштових витрат на листування із Судом та деякими національними органами влади. Він надав квитанції про оплату відповідних поштових послуг.

63. Уряд стверджував, що вимога заявника щодо компенсації була обґрунтованою лише в частині витрат на його листування з Судом.

64. Згідно з практикою Суду заявник має право на відшкодування судових та інших витрат, якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їх розмір — обґрунтованим. У цій справі Суд, з огляду на наявну в нього інформацію та вищезазначені критерії, визнає за належне присудити заявникові 50 євро компенсації всіх згаданих витрат.

C. Пеня

65. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу за статтею 10 Конвенції прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 10 Конвенції.

3. *Постановляє,* що:

a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава відповідач повинна виплатити заявникові 1000 (одну тисячу) євро відшкодування моральної шкоди та 50 (п'ятдесят) євро компенсації судових та інших витрат разом з будь якими податками, що можуть стягуватись; ці суми мають бути конвертовані у національну валюту держави відповідача за курсом станом на день здійснення платежу;

b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simpleinterest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 19 лютого 2009 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
СекретарГолова

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(Peer Lorenzen)